

13. Izbrane teme iz zgodovine civilnega prava

Literatura: Vilfan, Uvod v pravno zgodovino, str. 139-149,
Vilfan, Pravna zgodovina Slovencev, str. 40, 47, 69-73, 224-261, 409-422, 506-510
Vilfan, Zgodovinska pravotvornost in Slovenci, str. 364- 379, 404- 449

Premoženjsko pravo in civilno pravo je bilo že prej vključeno v snov, kolikor je bilo nujno za razumevanje organizacijskih oblik družbe kot primer zajmov in fevdalnega prava ali zasebne lastnine in gospodarske menjave v zvezi z vzponom meščanstva. V tem poglavju je izbranih nekaj tem, ki osvetljujejo razvoj civilnega prava neodvisno od državnopravnega razvoja.

Gre za razvoj od javnosti sklepanja in izpolnjevanja poslov k strožji obličnosti, ki se konča s sestavljanjem pisnih dokumentov in posebnih institucij, ki varujejo promet z nepremičninami. V obveznostnem pravu je poudarek na razvoju načinov in institutov, katerih namen je utrditev obveznosti.

Zakonska zveza je sprva najtesneje povezana s premoženjskim pravom, ker je družina glavna oblika družbenega varstva za primere nezmožnosti pridobivanja sredstev za preživetje. Je pa zakonska zveza tudi potrditev političnih povezav, zaradi česar je vloga samih zakoncev dolgo v ozadju. Premoženjska osamosvojitev zakoncev vodi k večji vlogi njunega soglasja, pri čemer imajo pomembno vlogo tudi krščanske cerkve. Pomen zakonske zveze se kaže v bogastvu šeg povezanih s sklenitvijo zakona, ki dobijo tudi versko podobo v praktično vseh civilizacijah.

Poglavje se konča s kratkim prikazom nekaterih civilnopravnih kodifikacij iz 19. stol. Te so obravnavane predvsem z vidika vloge naravnopravne šole in njihove veljave v več modernih državah.

I. Prepuščanje stvari in donosov

Izročitev stvari: javnost, obredje – uhanje – mejniki; listine, zapisniki

Investitura ; »širok register« pomeni raznovrstnost oblik

Socialni vidik premoženjskega prava: različnost premoženjskih pravic – plemiška in meščanska lastnina, kmečki zajmi

II. Promet z nepremičninami

Simbolična izročitev, listine, zapisniki, mestne knjige, notarske listine

Zemljiška knjiga – vodenje zemljiških knjig glede na družbeni položaj lastnikov

Zbirka listin – deželna deska za dominikalna zemljišča –javnost – zbirka listin do 1832

Glavna knjiga – 1833 vložki po zemljiških kompleksih

Vključitev katastrske mape

Moderna zemljiška knjiga – glavna knjiga z vložki po lastnikih, razdeljenimi na popisni (A), lastninski (B), in bremenski (C) list; kronološko vodena zbirka listin in kopija katastrske mape

III. Obligacijsko pravo

a. Razvoj od poslov iz rok v roke prek realnih h konsezualnim kontraktom

Razvoj obličnosti : bistvene (konstitutivne) in dokazne (deklaratorne) obličnosti

Javnost sklepanja pogodb in priče, likof

Listine kot podpora spomina in glavni dokaz – pečatne in notarske listine

Osebe javnega zaupanja : notarji, vicedomini, loca credibilia – kapitlji

b. Utrditev obveznosti

1. Osebno jamstvo

2. Zastavitev: starejša zastava (ročna) – mrtva (mortgage) in živa zastava. skrinjska in jedoča zastava, rešilni kup kot nadomestilo za starejšo zastavo

Starejša zastava za kmetijska zemljišča in gospostva (v zastavi je cela Kranjska)

Novejša zastava (hipoteka) praviloma za meščanske hiše in orodje

Zapadlostna in prodajna zastava

Rubež in zastava

Ureditev zastavne pravice v židovskih redih in mestnih statutih v zvezi z Židi

3. Evikcija

4. Pogodbena globa

5. Klavzula splošne deželne obveze za škodo

IV. Zakonska zveza

Namen in pomen zakonske zveze

Namen: nadaljevanje vrste in ustvarjanje rodbinskih zvez

Pomen: družina kot socialno zavarovanje in premoženjska skupnost, na pomembnost kaže bogato in raznovrstno obredje ob sklenitvi zakonske zveze

1. Rop in kup neveste

2. Soglasje zakoncev

3. Vloga cerkve – cilji cerkve: monogamnost in stalnost zveze; najprej so cerkvena sodišča pristojna za spore, skrivne poroke (matrimonia clandestina), dekret Tametsi

V. Kodifikacije civilnega prava

Recepcija in obče pravo, odklonilno stališče naravnopravne šole, nezadovoljstvo absolutnih vladarjev

Nasprotje: zastarelo obče pravo in rimsko pravo kot ratio scripta, (recipirano rimsko pravo je najpomembnejša sestavina občega prava

Bavarski civilni zakonik in prusko Obče deželno pravo – razsvetljenstvo – vloga kodifikatorjev

Code Civil – Napoleonova vloga – razširjenost in vpliv po svetu

ODZ za avstrijsko cesarstvo – priprave v času Marije Terezije, zakonik Jožefa II.: zakonska zveza, nezakonski otroci, splošno dedno pravo, Martinijeva redakcija v Galiciji, Zeilerjeva redakcija

Veljavnost ODZ in novele,

Srbski civilni zakonik in črnogorski Obči premoženjski zakonik

Ključni pojmi:

Izročitev stvari – Listine – Investitura – Deželna deska – Zemljiška knjiga – Zemljiškknjižni vložek – Priče – Notar – Osebno jamstvo – Zastava (mrtva, živa, zapadlostna, prodajna) – Rešilni kup – Skrivna poroka – ODZ

Vprašanja:

Kakšen je bil razvoj prepuščanja stvari ali donosov?

Zakaj je bila ob prepuščanju stvari javnost tako pomembna?

Kaj nadomešča javnost v poznejšem razvoju?
Kaj je namen zemljiške knjige in v čem se loči od drugih evidenc nepremičnin?
V čem se vidi družbena razslojenost na primeru zemljiške knjige?
Kateri je najstarejši del in z uveljavitvijo katerih načel dobi naravo zemljiške knjige?
Kakšne so smeri razvoja obličnosti v obveznostnem pravu?
Kako skušajo upniki utrditi obveznosti dolžnikov?
Vrste zastav glede na to pri kom je zastavljena stvar?
Zakaj mrtvo zastavo nadomestijo z živo?
V čem je pomen rešilnega kupa?
Kako je z obveznostjo pri zapadlostni in kako pri prodajni zastavi?
Kaj je sprva namen sklepanja zakonske zveze?
Katere cilje želi doseči cerkev s posegom v zakonsko zvezo?
Kdaj in kako se uveljavi soglasje zakoncev pri sklepanju zakonske zveze?
Zakaj se lotijo uzakonitve civilnega prava ob koncu absolutizma?
Kako je potekalo uzakonjanje civilnega prava v Avstriji?